

Iwańczak, Wojciech

Sprawozdanie zarządu Towarzystwa Miłośników Historii za okres od dnia 22 maja 1990 r. do dnia 31 maja 1993 r.

Przegląd Historyczny 84/3, 423-425

1993

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

SPRAWOZDANIE ZARZĄDU TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW HISTORII
ZA OKRES OD DNIA 22 MAJA 1990 R. DO DNIA 31 MAJA 1993R.

Walne Zebranie Członków Towarzystwa Miłośników Historii w dniu 22 maja 1990 r. dokonało wyboru Prezesa i Zarządu (składającego się z 16 osób), który ukształtował się następująco:

Prezes — Marian Marek D r o z d o w s k i
Wiceprezesa — Hanna S z w a n k o w s k a, Andrzej K l o n d e r
Sekretarz — Wojciech I w a ń c z a k
Zastępca Sekretarza — Maria S t a r n a w s k a
Skarbnik — Andrzej K a r p i ń s k i
Zastępca Skarbnika — Kazimierz P a c u s k i
Członek Prezydium — Janina L e s k i e w i c z o w a.

W skład Zarządu weszli: Jerzy E i s l e r, Hanna G e r e m k o w a, Marcin K u l a, Krystyna M i s i o r o w s k a, Edward O l b r o m s k i, Wiśła P a n k i e w i c z, Henryk R u t k o w s k i, Bożenna T a z b i r - T o m a s z e w s k a, Małgorzata W i l s k a. Ponadto w zebraniach Zarządu uczestniczyli przewodniczący sekcji oraz przedstawiciele Komisji Rewizyjnej.

Komisja Rewizyjna została wybrana w następującym składzie: Marek G e t t e r, Barbara G r o c h u l s k a, Krzysztof G r o n i o w s k i, Grażyna L i p i ń s k a, Wiesław M a j e w s k i, Tadeusz R a w s k i, Piotr S t a w e c k i.

W ciągu minionych trzech lat liczba członków Towarzystwa nieco się zmniejszyła zarówno z powodu śmierci, jak też wykreślenia z rejestru na skutek niepłacenia składek lub własnej prośby. Ogólne pogorszenie kondycji finansowej członków odbiło się na regularności płacenia składek w sposób bardzo wyraźny. Aktualnie w skład Towarzystwa wchodzi 900 osób.

Podstawowa działalność TMH to praca w ramach siedmiu sekcji i jednej Komisji. Poszczególne sekcje przejawiały nierówną aktywność, omówimy ją zatem pokrótce według liczby przeprowadzonych zebrań. W całym okresie sprawozdawczym odbyło się 101 zebrań.

Pięknym dorobkiem może pochwalić się S e k c j a D y d a k t y c z n a, która nastawiona jest głównie na pracę na rzecz nauczycieli historii, a także uczniów, przede wszystkim uczestników Olimpiady Historycznej. Tradycyjnie już prezentowano syntetyczne ujęcia różnych epok historycznych, ale także tematy monograficzne, przedstawiono wyniki badań nad świadomością historyczną młodzieży, zastanawiano się nad wadami i zaletami podręczników do historii najnowszej, dyskutowano o interpretacji tekstów źródłowych. Wielokrotnie frekwencja była imponująca, zebrania gromadziły bowiem od 60 do 100 osób. Na czele Sekcji Dydaktycznej stały Zofia K o z ł o w s k a i Krystyna M i s i o r o w s k a. Z. Kozłowska czyni to w dalszym ciągu, pomimo iż w międzyczasie objęła funkcję sekretarza generalnego Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego. Ogółem sekcja ta zorganizowała 32 zebrania, w tym 3 wspólnie z Sekcją Historii Warszawy.

S e k c j a H i s t o r i i W a r s z a w y kierowana przez Marię W i ś n i e w s k ą i Wiśłę P a n k i e w i c z, zorganizowała 20 zebrań, z czego 7 we współpracy z innymi sekcjami. Urozmaicona tematyka łączyła się z różnymi formami działalności. Wystarczy wymienić sesję o Powstaniu Warszawskim połączoną z wystawą w Muzeum Woli oraz akcję „Tania książka pod choinkę”, gdy można było zarówno spotkać się z autorami jak i nabyć wybrane książki.

Sekcja Historii Wojskowej, podobnie jak Sekcja Historii Warszawy zorganizowała 20 zebrań naukowych, na których dominowała tematyka dziejów najnowszych wojska, ale cofano się też np. do czasów insurekcji kościuszkowskiej. Jedno z zebrań odbyło się w Muzeum Historycznym m. st. Warszawy, gdzie zwiedzano wystawę poświęconą Komendzie Głównej Armii Krajowej. Koordynatorem prac sekcji był Marek Ney-Krwawicz.

W roku 1992 zainaugurował działalność Zespół Historii Sztuki Wojennej i Fortyfikacji, który pod przewodnictwem Wiesława Majewskiego, przy współpracy Tadeusza Rawskiego, zaprezentował się w sposób bardzo dynamiczny. Oprócz 9 spotkań o charakterze naukowym zdażył też zorganizować kilkakrotne przemarsze przez ulice Warszawy w rocznice wybuchu powstania kościuszkowskiego oraz powstania listopadowego.

Sekcja Historii Najnowszej pracowała przez większą część ostatniej kadencji pod kierunkiem Artura Leinwanda, który pod koniec 1992 r. zrezygnował z pełnienia tej funkcji, co natychmiast znalazło odbicie w prawie całkowitym zaniku aktywności sekcji. Obowiązki przewodniczącego częściowo przejął Jerzy Eisler.

W ramach Sekcji Studiów Krytycznych, pod przewodnictwem Mariana Marka Drozdowskiego mówiono, w trakcie 14 zorganizowanych przez nią spotkań, zarówno o kluczowych problemach, ważnych postaciach historii najnowszej (gen. Kazimierz Sosnkowski, Ignacy Matuszewski), jak też recenzowano nowości wydawnicze.

Mijająca kadencja przyniosła także powstanie Sekcji Historii Gospodarczej, która staraniem Andrzeja Klondera zaznaczyła swą obecność przeprowadzeniem 3 zebrań.

Sekcja Historii Mazowsza prowadziła działalność pod kierunkiem Kazimierza Pacuskiego i Małgorzaty Wilskiej, ale trzeba tu podkreślić wielki wkład pracy przedstawiciela Zarządu TMH w Wyszogrodzie Edwarda Olbromskiego, który był inspiratorem dwóch sesji o ośrodkach władzy książęcej na Mazowszu oraz dwóch sesji z historii najnowszej Armii Krajowej w jej pięćdziesięciolecie. Edward Olbromski zorganizował także pozawarszawskie prelekcje Kazimierza Pacuskiego i Wojciecha Iwańczaka z dziejów średniowiecza.

Komisja Historii Kobiet w Walce o Niepodległość (przewodnicząca: Bożenna Tazbir-Tomaszewska) kontynuowała prace nad przygotowaniem suplementu do „Słownika uczestniczek walki o niepodległość Polski 1939-1945”. Znajdą się w nim informacje o zmarłych po wojnie oraz o poległych i zamordowanych na wschodzie.

Dodajmy, że na zebraniach Zarządu zastanawiano się nad powołaniem do życia nowych sekcji: staropolskiej bądź średniowiecznej oraz historii współczesnej, ale nie doszło na razie do urzeczywistnienia tych pomysłów.

Towarzystwo nie ograniczało się do pracy w sekcjach; organizowało także zebrania ogólne oraz konferencje naukowe lub popularno-naukowe. Jedno ze spotkań plenarnych poświęcono 10 rocznicy powstania „Solidarności”, inne setnej rocznicy śmierci pierwszego Prezesa Polskiego Towarzystwa Historycznego Ksawerego Liskego. Na tym ostatnim spotkaniu zaprezentowano wydaną pod redakcją Stefana Krzysztofa Kuczyńskiego książkę „Polskie Towarzystwo Historyczne 1886-1986”. Wśród sesji naukowych warto wspomnieć o konferencji w rocznicę Bitwy Warszawskiej połączonej z wycieczką na pole bitwy. W ramach obchodów 200-lecia uchwalenia Konstytucji 3 Maja Towarzystwo zorganizowało własną sesję w Muzeum Historycznym m. st. Warszawy połączonej z wystawą eksponatów epoki. Obok wystąpienia historyków, zaprezentowano tam także fragmenty ciekawszych prac uczniów szkół warszawskich. TMH zareagowała na powrót do kraju córek Marszałka Józefa Piłsudskiego zaproszeniem ich na dwa spotkania.

Doroczne spotkania varsavianistów, z okazji wręczenia nagród za wyróżniające się prace naukowe o Warszawie, łączono z sesjami naukowymi na temat stołecznych funkcji Warszawy w różnych okresach historycznych. Z innych sympozjów Towarzystwa należy wymienić konferencję o dziejach stalinizmu w powojennej Polsce, sesję o Polskiej Partii Socjalistycznej w 100-lecie jej powstania, sesję o generale Kazimierzu Sosnkowskim. W ramach imprez o charakterze cyklicznym, oprócz wzmiankowanych już spotkań varsavianistycznych, corocznie odbywają się w Maciejowicach sesje badaczy epoki kościuszkowskiej. Wśród inicjatyw pozawarszawskich TMH, odnotujmy jeszcze organizowaną wraz z Ministerstwem Obrony Narodowej sesję w Suwałkach: „Rok 1944 w Polsce, na Litwie, Białorusi i Ukrainie”.

Nagrody za ciekawsze prace varsavianistyczne są już tradycją Towarzystwa; w roku 1992 przyznano natomiast nowe nagrody im. Jana Górskiego za wyróżniające się publikacje. Fundatorem nagrody jest Andrzej Szczypliowski.

Jeśli chodzi o kontakty zagraniczne, to oprócz kontynuacji współpracy z Biblioteką Polską i Towarzystwem Historyczno-Literackim w Paryżu, nawiązano je również z nowymi sąsiadami Polski na wschodzie. TMH zorganizowało wycieczkę turystyczno-naukową na Białoruś i Litwę, zaangażowano się także w różne formy pomocy dla Uniwersytetu Polskiego w Wilnie i Instytutu Kultury Polskiej w Grodnie. Gościem Towarzystwa był *chargé d'affaires* Republiki Litewskiej p. Dainius Junavičius, odnotować też warto spotkanie z ambasadorem Izraela p. Mironem Gordonem. Reprezentanci TMH brali aktywny udział w różnego rodzaju gremiach i komitetach jak Komitet 400-lecia stolecznosci Warszawy pod przewodnictwem Aleksandra Gieysztorę, czy Komisji d/s nazewnictwa ulic Warszawy. Podejmowano także inne działania, jak akcje zbiórki pieniędzy na kolonie letnie dla dzieci górników z kopalni „Andaluzja”.

Sukcesem zakończyła się również organizacja kursów przygotowawczych na wyższe uczelnie (dwukrotnie). Było to szczególnie cenne w trudnej sytuacji finansowej Towarzystwa.

Utrzymywano stały kontakt ze środowiskami nauczycielskimi. Przedstawiciele TMH uczestniczyli w konsultacjach przeprowadzanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, w jednej z dyskusji uczestniczył minister Zdobysław Flisowski. W kwietniu 1993 r. zorganizowano ciekawe spotkanie w Kazimierzu nad Wisłą, gdzie nauczyciele i reprezentanci środowisk historycznych debatowali o problemach oświaty i edukacji.

Działalność wydawnicza to kolejna sfera aktywności Towarzystwa. Organ TMH „Przegląd Historyczny” przeżywał trudne chwile w związku ze śmiercią wieloletniego redaktora Stefana Kieniewicza oraz kłopotami wydawniczymi. Obecnie sytuacja wydaje się być bliska unormowania. Nowy redaktor Andrzej Wyrobisz przedstawił Zarządowi TMH plan pracy, który został w pełni zaakceptowany, a edycja pisma zajmują się w tej chwili Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. W dorobku wydawniczym TMH znajdują się m. in. materiały z sesji o obchodach Konstytucji 3 Maja w Warszawie, tom studiów pt. „Życie kulturalne i religijność w czasach Stanisława Augusta Poniatowskiego”, antologia poezji o roku 1920. W trakcie przygotowań znajduje się zbiór rozpraw o Powstaniu Warszawskim planowany na 50 rocznicę w roku 1994.

Kilka słów wypada także powiedzieć o pracy sekretariatu TMH. Do września 1991 r. na stanowisku sekretarki pracowała Joanna Wilczyńska, po niej miejsce to zajęła i pozostaje na nim do dzisiaj Dorota Olszewska. Pomimo trudnej sytuacji finansowej Towarzystwa niezbędne było podniesienie — i tak niskiej — pensji sekretarce. Ustalono również nową wysokość składek członkowskich, odpowiednio 30 - 60 - 120 tys. zł rocznie. Płacenie składek przebiega jednak dość opornie i Zarząd podjął decyzję o — zgodnej ze statutem — weryfikacji członków pod tym kątem. Stan kasy był także powodem odejścia od wysyłania comiesięcznych komunikatów i przejścia na cykl dwu- a okresowo nawet trzymiesięczny. Siedziba Towarzystwa — Kamienica Książąt Mazowieckich i jej status prawny jest przedmiotem negocjacji TMH, PTH i Instytutu Historii PAN. Powstał projekt wspólnego użytkowania Kamienicy jako Domu Historyka przez wszystkie trzy instytucje. Jednocześnie TMH jest w trakcie starań — na co zezwoliła oddziałom terenowym uchwała Walnego Zgromadzenia PTH — o uzyskanie osobowości prawnej, co wiąże się zarówno z większą swobodą działania, jak i nowymi koniecznościami i uwarunkowaniami. Patrząc na minione trzy lata, można odnieść wrażenie, że TMH rzucone podobnie, jak inne organizacje tego typu, na głęboką wodę samowystarczalności finansowej, wyszło z tej próby zwycięsko. Wiele się zmieniło, ale wydaje się, iż istnieje w dalszym ciągu zapotrzebowanie na taką działalność, a historia nadal jawi się jako atrakcyjna dziedzina. Oczywiście kwestią otwartą pozostaje debata nad formami, w jakich się ją będzie w przyszłości uprawiać i popularyzować. Ustupający Zarząd wyraża nadzieję, że nadchodząca kadencja przyniesie kontynuację i rozwinięcie najistotniejszych działań TMH i życzy nowemu Zarządowi wytrwałości w pracy.

Sekretarz TMH
Wojciech Iwańczak